Ч. 50. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem.

Львів, неділя 21. грудня 1930 р.

Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ҐАЗЕТА

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

До одного гурту.

Хто не приїхав би з провінції до Львова, то в першу чергу оповідає, як відбувались вибори і який був їх вислід. Те, що вже радить сойм, питання, який відгомін будуть мати в соймі події в краю, берестейська тюрма, спосіб переведення виборів, — все те не видається таким дуже важним. Зовсім правильно не покладається на сойм ніяких надій і не дуже ним хто цікавиться. Важне те, що було в краю, чого сойм не змінить і не затре, а що матиме далекосяглі наслідки.

Вислід виборів не був для нас корисний. Проте дивно — у кожного, хто з краю оповідає про вибори, видко задоволення, а часом навіть захоплення. Що офіційні звідомлення про вислід виборів по округах, чи повітах для нас некорисний — це в більшій части від нас не залежало. Але про висліди голосування по громадах майже зі всіх усюдів чується: дуже добрий, часом: надсподіваний.

На таку оцінку вислідку виборів по громадах вплинуло три ріжні факти: 1) Навіть по офіційним звідомленням у багатьох громадах число голосів на український листу тепер є далеко більше, а декуди навіть подвійне, як було в 1928-ому році на дві українські листи разом. 2) В цілому краю, навіть коли рахуватися з виборчими надужиттями, зовсім упало число голосів на сельробівські й кацапські листи. 3) Рівночасно у тих селах, де було в 1928-ому році навіть досить багато сельробівських і кацапських голосів, тепер ті голоси перейшли на єдину українську національну листу.

Таким явищем справді є чого радіти і навіть помимо нашої страти в мандатах, не диво, що про такі висліди голосування люде говорять з захопленням. Сойм сьогодня є, завтра його нема, чи є інший, але те, що наш нарід збільшує свою активність, що наші люде, які блудили манівцями, повертають до одного гурту і стають на єдиний правильний шлях цілого українського народу, — це є факти, які мають для нас величезне значіння і які в будуччині будуть мати далекосяглі наслідки. Одним словом це є прояв консолідації всіх українців під одним національним прапором. Коли ми зважимо, скільки то шкоди приносили нам ріжні орієнтації людей, що творили часом досить сильні ґрупи і зачислялися до нашого народу, а не визнавали себе українцями, або називали себе українцями а робили московську політику, то зрозуміємо, яке значіння має для нас щезання тих ґруп. Досі ми часто займалися ними і мусіли займатися, бо було там багато людей по несвідомости, по непорозумінню. Скоро, коли у тих ґрупах остануть лише платні агенти або російські недобитки по царському пануванню, можна буде дати собі з ними спокій. Вони не будуть мати для нас ніякого значіння і ми заощадимо собі багато енергії, яку досі мусіли зуживати на те, щоби людям розяснювати їхню чорну роботу.

Але при тому не забуваймо одної річи: фактом є, що одною з причин, чому б. прихильники кацапів і сельробів перейшли тепер до українського національного табору, було те, що до виборів усі українці пішли разом. Коли ми зуміємо при кожній важній справі, у кожному грізному моменті найти у себе одну думку і спроможемось на спільний виступ, то між нами справді не стане місця для жадних пахолків. Тоді нарід завсігди видержить і найтвердшу пробу.

Спільними силами.

Розбудова нашої кооперації.

Тяжка господарська кріза відбивається на всьому, отже також на нашій кооперації. Людям ріжні товари потрібні, а грошей нема, то й задовжуються в кооперативах. Кооперативи великих запасів не мають, кредитів також ні, отже підупадають, а слабші просто руйнуються. Серед таких умовин з кожним днем ростуть клопоти Ревізійного Союзу Українських Кооператив, який не лиш не може байдуже приглядатися, як підупадають кооперативи, але вживає всіх зусиль, щоби розбудувати нашу кооперацію.

Тяжкі умовини доводять до того, що деякі кооперативи мимо найкращої волі і праці своїх управ попадають у безвихідне становище. Поратувати їх може якась негайна допомога, яка дозволилаб перебути кооперативі найгірші хвилі. Такою допомогою може бути лише догідний кредит. На жаль ми не можемо нігде добути не лише догідного, але навіть тяжкого кредиту. Те, що може дати наша кредитова кооперація, є за мало, щоби всім допомогти. В наших умовинах є ще лиш один вихід з того, а саме — допомагати собі спільними силами. І на це пішла дирекція Ревізійного Союзу, яка рішила створити т. зв. „Фонд негайної допомоги кооперативам".

Цей фонд мають створити усі кооперативи, обєднані в РСУК, виключно на те, щоби допомогти у виїмкових випадках союзним кооперативам, що недомагають без власної провини.

„Фонд негайної допомоги кооперативам" створять союзні кооперативи в цей спосіб, що зі свого білянсового зиску будуть рік-річно відсилати 1 проц. як обовязкову вкладку на цей фонд. В цей спосіб фонд буде рости з року на рік, а РСУК буде мати під рукою гроші, з яких могтиме допомагати кооперативам в біді.

Цей фонд буде служити допомозі кооперативам, коли: 1) вони без вини Управи і Надзірної Ради попали в тяжке фінансове положення, 2) коли не зважаючи на допомогу членів, кооператива не може з цього положення вийти при помочі власних засобів, 3) коли кооператива навіть по затягненні кредитів не моглаб урятувати свого істнування, 4) коли кооператива вже вичерпала всі місцеві чи районові засоби для свого рятунку, а проте не може сама вийти з тяжкого положення. — З цього фонду мають видаватись кооперативам безпроцентові позички на той час, поки дана кооператива не стане зовсім на ноги. Таким чином спільними силами не дасться пропасти неодній дуже гарній кооперативі, яка лиш хвилево, наслідком тяжких умовин — попала в безвихідне становище.

„Фонд негайної допомоги кооперативам" — це засіб для порятунку окремих кооператив у конечних випадках. Але тепер вся наша кооперація вимагає особливої уваги, щоби не підупадала та щоби розвивалася в міру наших потреб. І ото в цій справі відбулася у Львові з початком грудня (6. і 7.) кооперативна анкета представників усіх Повітових Союзів кооператив. Тому, що справа дуже важна, то й нарада була дуже чисельною і на ній винесено багато дуже важних постанов, які обовязують всі кооперативи і все українське громадянство.

Першою постановою наради є осторога для українського громадянства, що господарська скрута не зменшується, але збільшується. Іншими словами треба сказати, що нам не можна надіятися на те, що скрута скоро мине, та спускатися на те, що „якось то буде". Коли ми не хочемо допустити до руїни нашого господарства, чи в даному випадку нашої кооперації, то мусимо придумати відповідні зарадчі засоби і працювати над своїм скріпленням.

На нараді звернено особливу увагу на стан нашого сільського господарства і винесено постанову, щоби кооперація в майбутньому ще тісніще співпрацювала з організацією „Сільський Господар". З другого боку кооперативам доручено, щоби вони докладали всіх зусиль, щоби наладнувати збут сільсько-господарських продуктів і таким чином впливати на збільшення їх вартости. В цьому напрямі йде праця наших кооператив, щоби в найтящі часи радити лиха. І коли до праці стане вся наша кооперація та коли все наше громадянство зрозуміє й оцінить її змагання, то спільними силами відвернемо від себе не одне лихо, яке нищить нас особливо тоді, коли ми йдемо проти нього в розлріб.

—o—

З Української Парляментарної Репрезентації.

Вибір президії Українського Клюбу.

На першім засіданню Українського Клюбу у Варшаві 8. грудня ц. р. вибрано таку тимчасову президію: голова сенатор д-р Антін **Горбачевський**, члени парляментарної комісії: пос. Мих. **Галущинський,** пос. д-р Волод. **Загайкевич** і пос. Ост. **Луцький**. Секретар Клюбу пос. Д. **Великанович**. Ця президія є провізорична, тому що в засіданню Клюбу не брали участи й не могли висловити своєї думки посли, які перебувають у вязниці, і також тому, що ще не скінчились переговори між партіями УНДО і УСРП в справі одного Клюбу.

Пересунення мандатів.

Посол Сергій **Хруцький**, вибраний одночасно з окружної листи (Тернопіль) і державної, зрікся мандату з округи, уможливлюючи таким чином Українській Соц. Радикальній Партії перевести до сойму ще одного свого посла, а саме д-ра Дмитра **Ладику.** Сталося це на основі рішення Управи УНДО, що керується бажанням зберігти як найкращі міжпартійні взаємини з недавнім союзником спільного виборчого бльоку.

—o—

Ізза вязничних мурів.

НА ВОЛІ.

В суботу 13. ц. м. в год. 4. попол. вийшли на волю з львівської слідчої вязниці головний редактор „Діла" п. Василь Мудрий і адвокат д-р Олександер Марітчак.

ЗВІЛЬНЕННЯ Б. ПОСЛІВ.

В Чорткові випущено на волю б. послів: о. прал. Л. **Куницького** (за кавцією 3.000 зол.) та **І. Заваликута** (2.000 зол.) і сенаторів **Мих. Бараника** та **Мик. Кузьмина** (без кавції). Крім того випущено б. посла о. д-ра Пеліха із слідчої вязниці в Золочеві.

ЯК СИДЯТЬ Б. ВЯЗНІ З БЕРЕСТЯ.

Повідомляють нас, що група бувших українських послів, яких привезено з Берестя до Львова, розділена так: Бувші посли **Вислоцький** і **Ліщинський** сидять на III. відділі, **Палїїв** на II. відділі сам, а **Целевич** і **Когут** коло шпиталю. Біля їх дверей сторожать постійно постерунковї, які й обсервують через віконце, що вязні роблять. Келія п. Целевича замкнена на два ключі: один ключ має дозорець, а другий постерунковий. Як є по інших келіях, не знати. Книжки допущено до вязнів щойно від тижня, таксамо один польський часопис. Українських часописів не допускають, не вільно їм також мати олівця до писання.

—o—

Виїзд маршалка Пілсудського.

Польські ґазети доносять, що марш. Пілсудський виїде в найблищих днях за границю на відпочинок. У звязку з тим виїздом еспанське міністерство внутрішних справ оголосило вже в еспанських ґазетах, що марш. Пілсудський їде через Еспанію на португальський остров Мадейру. Дня 19. ц. м. має переїхати французько-еспанську границю. Марш. Пілсудський їде без родини і побуде на Мадейрі коло двох місяців.

—o—

Зі сойму і сенату.

Перше засідання польського сойму відбулося у вівторок, 9. ц. м. При відкриттю соймової сесії були на салі посли ББ, вшехполяки, хадеки, пястівці, жиди, німці та комуністи. Три польські ліві клюби й **українці не прийшли** на ту частину засідання, яка була присвячена відчитуванню декрету президента Славека.

Коли на трибуні появився премієр Славек, комуністи, яких у соймі є чотирьох, почали кричати проти уряду. Маршалківська сторожа **викинула їх зі салі,** до якої прикликано опісля ще сильний відділ поліції. Однак до соймових демонстрацій більше не прийшло. Опісля заприсяжено послів. На 444 послів було присутних 406. Решта послів переважно увязнена.

З українських послів бракувало трьох, що перебувають у львівській вязниці.

Приступлено до **вибору соймового маршалка.** На 407 карток було важних тільки 300. На картках уневажнених було написане одно слово „Берестя". Маршалком сойму вибрано кандидата ББ, д-ра **Світальського,** бувшого премієра, що дістав 238 голосів. Новий маршалок виголосив промову, в якій заповів зміну соймового реґуляміну, що буде унеможливлювати зголошення протестів із соймової трибуни. Порядок соймових нарад буде укладати разом з головою уряду, значить, що сойм буде радити тільки над тим, на що згодиться уряд.

На другий день сойм занявся **вибором пятьох віцемаршалків** і секретарів. Як було до передбачення, клюб ББ своєю більшістю вибрав віцемаршалками послів Цара, Полякевича і Яна Пілсудського, брата військового маршалка. Четвертим віцемаршалком став вшехполяк Четвертинський, пятим Ян Домбський (хлопська партія).

Опісля клюб ББ виїхав зі своїм внеском **про зміну соймового реґуляміну.** Мимо спротиву польських опозиційних послів клюб ББ приняв наглість внеску і назначив навіть триденний реченець для реґуляміновоі комісії, до якої визначено 8 послів ББ і 7 з інших партій, між ними одного українця, д-ра **Загайкевича** (заступник д-р Баран). Д-р Загайкевич домагався, щоб уконституовання цеі комісії відложено бодай до слідуючого вівтірка, однак цього домагання не взято під увагу.

Українські посли приготовили на це засідання **наглі внески** в справі „пацифікації", випущення на волю арештованих б. послів та переведення виборів. Для наглости внеску потрібно 45 послів, а тимчасом польські опозиційні клюби, які одинокі можуть доповнити це число підписів, відмовилися підписати ці внески.

Зате поляки зголосили два наглі внески, а саме вшехполяки в справі увязнення б. послів і поведінки супроти них у берестейській твердині та клюбів польської лівиці в справі випущення на волю 7 вибраних послів, які перебувають ще у вязниці. Вшехпольські посли взивають у своїм внеску, щоби потягнути до відповідальности за зловжиття влади представників адміністраційної, прокураторської та судової влади, а дальше старшин і підстаршин, які брали участь в арештуванню бувших послів і знущалися над ними в Берестю.

Найближче засідання сойму відбудеться у вівторок, 16. ц. м.

На першому засіданню **реґуляміновоі комісії** 11. ц. м. промовляв між іншими посол д-р Ст. Баран. Він зазначив, що вістре проектованого соймового реґуляміну звернене головно **проти національних меншин,** які мають тепер у соймі лише 32 представників. Всі вони разом не будуть у змозі ані зголосити наглого внеску, ані навіть Український Клюб, найчисленніший зі всіх меншостевих клюбів не зможе навіть внести інтерпеляції чи звичайного внеску, тому що рахує 17 послів, коли до внесення інтерпеляції або звичайного внеску треба замість 15 аж 30 підписів. Є ще друга політична сторінка проєкту ББ. Цей проєкт надає маршалові сойму **право цензурувати посольські інтерпеляції та внески,** та вичеркувати з них все, що буде вважати за незгідне з посольською присягою або що на його особисту думку буде мати протидержавний характер. Так само маршал сойму буде мати право **недопускати** поодиноких послів і цілих клюбів до **складання заяв,** якщо знову ті заяви будуть на його думку каригідні. На цій підставі будуть неможливі виступи основного політичного характеру, тому що маршал з гори не буде допускати до слова.

На виводи посла д-ра Барана відповів голова комісії пос. Цар, запевнюючи голословно, що внесений проєкт не звертається проти національних меншин, зокрема проти українців.

На засіданню 12. ц. м. реґуляміновa комісія **ухвалила** оконечно проєкт змін реґуляміну соймових нарад. В 33 арт. цього проєкту сказано, що маршалок сойму може скреслити з протоколу та стенограму слова, суперечні з обовязком вірности для Річипосполитої. Між іншим ухвалено також поправку, що комісії можуть запрошувати послів, які до них не належать, з дорадчим голосом і правом ставити внески. Тим способом навіть менші клюби можуть брати участь в працях комісій. Сойм займеться справою зміни реґуляміну нарад 16. ц. м., а опозиційні посли заповіли цілий ряд поправок.

Сенат.

Перше засідання сенату відбулося 9. ц. м. Відкрив його премієр уряду Славек, прочитавши подібний декрет президента. Більшістю послів ББ маршалком сенату вибрано бувшого воєводу **Рачкевича.** На другий день вибрано віцемаршалків і секретарів, всіх з клюбу ББ. Ухвалено наглість внеску в справі зміни реґуляміну нарад подібно як в соймі, а вшехполяки зголосили подібний як в соймі внесок в справі Берестя.

——o——

Під увагу українських радних.

З нагоди укладання громадських бюджетів.

В часі від 15. до 30. грудня затверджують громадські ради бюджети на слідуючий рік.

Національним і громадянським обовязком кожного українського радного є подбати, щоби кожна громада на західно-українських землях під Польщею вставила у свій громадський бюджет відповідну квоту на Т-во „Рідна Школа" у Львові, яке удержує в цілому краю школи: народні, середні й фахові, захоронки, діточі садки, ріжні курси, бурси та інші виховні заведення. До цього громадські ради мають право на підставі арт. 110 польської конституції, який постановляє:

„Польські горожане, що належать до національних, віроісповідних чи мовних меншостей, мають рівне з іншими горожанами право засновувати, надзоровувати і завідувати своїм власним коштом школи та інші виховні заведення, як також свобідно уживати в них своєї мови й виконувати приписи своєї релігії".

І коли тернопільський воєвідський уряд рескриптом з дня 21 січня. 1929 ч. 541/29 поручив був усім громадським радам ухвалювати по 100 зол. на удержання польських шкіл у Німеччині, то громадські ради і українські радні мають повну законну підставу і прямо моральний обовязок вставляти в громадські бюджети більші квоти для Т-ва „Рідна Школа" у Львові, яке є одиноким двигуном українського шкільництва й виховання на всіх західно-українських землях під Польщею.

Та обовязком всіх українських радних є не тільки вставляти відповідні квоти в громадські бюджети для Т-ва „Рідна Школа", але також енергічно постояти й допильнувати, щоби повітові ради (повітові соймики на Волині) ті квоти конче затвердили.

Дотеперішній досвід доказав, що всюди там, де найдеться бодай одна свідома, енергічна людина, що допильнує справи, такі ухвали громадських рад затверджують звичайно повітові ради, а навіть самі від себе ухвалюють доволі значні субвенції на „Рідну Школу". Ось приклади в золотих:

М. Рогатин 1.000, Пов. рада Рогатин 1.450, громади Рогатинщини 5.430, м. Зборів 1.000, Пов. рада Зборів 700, м. Яворів 1.000, Пов. рада Яворів 500, м. Борщів 1.000, м. Тернопіль 800, м. Городенка 421, м. Самбір 200, Пов. рада Самібр 100, м. Радехів 250, м. Коломия 300, м. Надвірна 590, Пов. рада Надвірна 200, Пов.

НА ПОЛІССІ.

Хто живе на Поліссі.

На Поліссі живуть українці й білоруси та невеличкий відсоток поляків. На жаль національна свідомість там невелика і тому на Поліссі находять (кому цього треба!) і „тутешніх" і „русскіх", а по релігії — то й багато православних поляків, хоч православні поляки є взагалі великою рідкістю. По правді, то більшість там таки українців і коли національна свідомість поліщуків буде так зростати, як вона росте в останніх роках, то скоро ніяка статистика не зможе затерти чисто українського характеру Полісся.

Маленький образець: У вагоні їде кількох поліщуків з кобринського повіту. Старий, сивий, але кремезний і високий дід оповідає щось чистою московською мовою.

— Діду, а чи то у вас усі так говорять, як оце ви говорите?

— Да, усе, — відповідає дідуган вже неначеб то по білоруськи.

— Адже в кобринському повіті живуть лише українці й білоруси, а ви говорите по московськи...

— Так, так, паночку — вмішується другий дідусь — це він говорить по руськи.

Дідуган починає пояснювати, де то він бував і як говорить, та переходить на чисту українську мову.

— Ну, то так же кажіть: отак у вас усі говорять?

— А так, так — відповідає дідуган.

Виявилось, що дід бувалий. Світа бачив багато і в Америці побував, а говорив добре по російськи, але ще краще по свому, по українськи. Російська мова — це залишки минулого, коли бувалий чоловік намагався між людьми говорити по панськи, себ-то по московськи, а тепер по польськи.

Нащадки козаків.

Українська мова поліщуків не є гіршою від мови волиняків, а подекуди можна між поліщуками почути українську мову, яка своєю чистотою не відбігає від київської і полтавської. Та прекрасна українська мова зацікавила одного священика. Звідки, мовляв, на півночі Полісся, де ніби то повинні бути самі білоруси, взялася така чиста українська мова? І ото він оповідає:

— Поїхав я до села Лемішевичі. Чув, що то якесь шляхецьке село; думав — нащадки якоїсь зубожілої польської шляхти. На місці прислухуююсь до мови і чую, що самі селяне не називають села „Лемішевичі", а просто „Лемеши". Називається селянин (для приміру) Горбачевич чи Коржевич, а його називають просто — Горбач, Корж і т. п. Виявляється, що це нащадки не польської шляхти, а наших українських козаків, які колись осіли на Поліссі, а яким надано було шляхецтво. Не багато тут тих козацьких нащадків, але вони є, а головне, що не стратили своєї правдивої віри ні національности ні навіть своєї козацької вдачі.

„Батьківщини не віддам".

Землю, чи господарство, яке остається по батькові, називається батьківщиною. Така назва є на всіх українських землях, така вона й на Поліссі. І всюди до батьківщини є велика пошана, як до родового добра, і всюди та батьківщина є часто причиною великих клопотів, які виявляються у ще більших судових процесах. Чи батько зле поділив, чи оставив землю без поділу, чи виразно не вказав у заповіщанні, що кому з дітей оставляє, то вже досить. Вже цеї справи ніхто не розбере і не розсудить, лише суд. Дарма, що процес інколи зїсть більше гроша, як ціла батьківщина варта; це нікого не відстрашує і не виправляє; суди на українських землях завалені всякими спадковими справами.

Поліщук в даному випадку не гірший і не ліпший від інших. Хіба, що такі процеси вимагають від нього більшого завзяття і витривалости та виносливости. В Галичині вже невідомі такі віддалі від судів і такі дороги як на Поліссі. При таких віддалях і непрохідних дорогах галичанин може й відрікся би процесу, але поліщук витримує і все переносить.

І як-же не переносити! Адже батьківщина — каже поліщук — не моя, то як-же я можу її відступити? Тому й процесується.

Один поліщук має 30 десятин землі купної, а це, каже, за 12 десятин процесуюся вже три роки.

— Що-ж то за така спірна земля?

— Це моя батьківщина!

— А чи-ж не краще вам помиритися, якусь часть відступити, чи як... То-ж скільки вас коштуватиме процес!...

— Не можу! Це-ж батьківщина, то як я можу одступити? — І тут розказує таку свою пригоду:

— Моя фамілія (прізвище) не дуже то... ну, погана. От мені й кажуть: перемінш свою фамілію на іншу! А я кажу: а як-же я можу свою фамілію перемінити — вона-ж не моя! Як то не твоя — питають. А так — кажу: не моя. Де я її взяв? Мені дав її батько, а батькові його батько. Я вмру, а та фамілія останеться. Значить, вона не моя і я не маю права її змінити. Отак — каже: і батьківщини я не можу відступити. Вона не була моя і не буде колись моєю. Тепер я її лиш уживаю.

Може то всюди отак собі думають, може то й добре, що наші люде так шанують свою батьківщину, але здоровий розум усюди добрий і тут також пригодився би.

——o——

рада Чортків 1.000, Жабє 200, Букачівці 130, Лучинці 100, Володимирівці 100 і багато інших громад.

Тому надіємося, що на протязі грудня всі громади (міста, місточка й села) вставлять в громадські чи маґістратські бюджети відповідні квоти на Т-во „Рідна Школа“ у Львові.

Усіх українських радних прохаємо негайно після корисної ухвали дотичної громадської ради доконче повідомляти Головну Управу „Рідної Школи“ у Львові, Ринок 10, яку квоту ухвалено для „Рідної Школи“, щоби Т-во заздалегідь знало про це і відповідно до того могло робити свої видатки.

Годі мовчати.

Перенoшення українського вчительства.

Під нинішню пору, коли всі культурні народи привязують велику вагу до належнього виховання свого покоління, дбають про це, щоби молодь вчилася в рідній мові та плекала рідну культуру при допомозі рідного учителя, — ми українці позбавлені цего права. Пішла жорстока филя проти учительства української народности і то в цей мент, коли польський нарід і польське учительство святкують 25-ліття боротьби за польську школу і польського вчителя під російським пануванням на польських землях.

Приходять щодень сумні вісти масового перекидування українського учительства на чужі території, і то учительства, що визначувалося найкращими характерами, працьовитістю і не бавилося в ніяку політику. Все це робиться на основі нібито закону, нібито для **„добра школи“.** Повтаряється 1924 рік, часи панування Ст. Ґрабского як міністра освіти. Тоді перекинено коло 40 учительських сил на етноґрафічно польські землі, а протягом жовтня і листопада ц. р. перекинено 25 найінтеліґентніших українських учительських сил, головно зі станиславівського воєвідства.

Подаємо деякі факти на доказ, що міністер освіти не мав основ користуватися § 58 учительської праґматики і що мабуть упав жертвою невірних інформації та фальшивих внесків місцевих чинників. І так:

1) ТУРЧАНЩИНА. Перенесено п. Анну **Пруцову** до повіту Осьвєнцім; її муж мусів остати в Завадці. Вона нічим не провинилася, а навіть в громадянськім житті майме не брала участи. — **Хаджай Володимир** перенесений з Волчого до бєльського повіту і розлучений з жінкою. Був зразковим учителем, а ціла його провина була в цьому, що місцеве парубоцтво не вписувалося до „стшельца“ (поляків у селі нема ані 1 прц.), а також ревно поборював піянство, чим не міг бути вдоволений поляк коршмар і громадський писар в одній особі. — **Кузьмаківна Евгенія** перенесена до Познанщини. Вона хора і не виступала в політичному життю, а в школі була одною з найкращих учительських сил. Мабуть було зле, що нарід до неї горнувся за її працю в школі. Не мала ніколи доходжень. — **Ковальський Микола** в Либухорі, селі найдальшім в горах, поборював неграмотність і піянство. Був працьовитим і поважним учителем. Перенесли його в краківську кураторію.

2) ДОЛИНЩИНА. **Чолій Володимир** з Перегінська перенесений до повіту Кельце. Розлучений з жінкою хорою на серце. Сам хорий на нерви, жолудок і є з военною протезою. Одинока його провина мабуть у тім, що був головою філії „Сільського Господаря“. **Паньків Михайло** з Перегінська перенесений до Люблинщини. Інспектор Ковалішин докоряв, „же пшистає з особамі вроґо успособйонемі до паньства“, але як учитель жадав слідства, тоді мовчав, а тепер перенесли. — **Білозор Филимон з Тростянця** перенесений до Пінчова пов. Кельце, розлучений з жінкою. Не мав ніколи найменших замітів. **Миговичева Іванна** з Перегінська перенесена до Люблинщини. Не мала проти себе ніяких замітів.

3) НАДВІРНЯНЩИНА. **Лилик Іван,** учитель 7-клясової школи в Надвірній, перенесений на село коло Келець. **Моравецький Мих.** з Ланчина перенесений до повіту Скерневіце. Мав 29 літ служби та виховав там кілька поколінь, а нині показався „шкідливим“.

4) СТАНИСЛАВІВЩИНА. **Припхан Юрій** з Бриню перенесений до варшавського воєвідства в далеку сельську закутину. Оставив на місці жінку і 5 дітий. Як інші в політичному життю не брав ніякої участи.

5) МОСТИЩИНА. **Кривяк Степан** з Волітищович до повіту Серадз. **Стахович Іван** до воєв. варшавського. **Федевич Тимотей** з Черняви до краківської кураторії.

6) ЯРОСЛАВЩИНА. **Прокоп Александер** з Курович до люблинської кураторії.

7) ЯВОРІВЩИНА. **Паздрій Василь** до краківської кураторії.

8) ЛЬВІВЩИНА. **Лстоцький Олекса** зі Стронятина до краківської кураторії.

9) ТОВМАЧЧИНА. **Шевадзуцький Осип** до лодзької кураторії.

10) ЗОЛОЧІВЩИНА. **Мацюк Яків** з Олеська до Сериц.

11) БРІДЩИНА. **Мурський Володимир** до Жніна воєв. познанське.

12) КОПИЧИНЕЧЧИНА. **Решетило Іван** до лодзького воєвідства.

13) КОЛОМИЙЩИНА. **Кузьма Осип** до варшавського воєвідства.

14) РОГАТИНЩИНА. **Стасів Дмитро** до келецького воєвідства.

15) НОВИЙ САНЧ. **Гомик Осип** до Вадович коло Бохні.

16) БЕРЕЗІВ. **Левицький Микола** до келецького воєвідства.

17) РЯШІВЩИНА. **Великанович Дмитро** до Познанщини.

Це реєстр доконаних перенесень, а як дійшло до нашого відома, дальші імена слідують ще в більшім числі.

Григорович.

—o—

Для власної оборони.

Всі учителі й управителі середніх та вселюдних шкіл, які в останніх місяцях були звільнені, перенесені в нечинний стан і емеритуру або перенесені „для добра школи“ в іншу місцевість, зволять подати в найкоротшому часі всі інформації з точними даними Українській Парляментарній Репрезентації на адресу: Варшава, Сойм, Український Клюб.

—o—

Пластуни перед судом.

Перед повітовим судом в Стрию розпочалася розправа проти 96 українців за те, що основували й належали до тайного товариства, яким є на підставі акту обвинувачення український пласт. Обвинувачені це переважно студенти і робітнича молодь. Переслухані свідки ствердили, що товариство, до якого вони належали, було секцією Українського Товариства Охорони Молоді та Опіки над Молодю у Львові з філією у Стрию.

Оборона покликала ряд свідків і розправу відложено до 13. лютого.

—o—

Обмеження у вивозі безрог.

Міністерство рільництва заборонило вивозити з Польщі за границю свині з причини помору і зарази. До Австрії не вільно вивозити між іншими з повітів: Рава Руська, Коломия, Бучач, Зборів, Теребовля і Скалат. До Чехословаччини не вільно вивозити свині між іншими з Бродів і з волинських повітів: Дубно, Горохів, Костопіль, Рівне, Здолбунів, Луцьк і Ковель.

—o—

Процес б. посла Васильчука.

Апеляційний суд у Люблині розглянув 4. ц. м. справу б. українського посла Павла Васильчука, засудженого окружн. судом в Кельцях на один рік вязниці за побиття лікаря Каси Хорих в Буську. Як відомо, б. посол Васильчук зробив це в обороні своєї жінки. Апеляційний суд зменшив кару на 6 місяців, але оборона знову внесла спротив.

—o—

Ґазета великий скарб.

Ґазета не всюди має однакову ціну. В наших умовинах купується ґазету, прочитається її і потім по більшій части зуживається як непотрібний папір. Але є на світі країни, де кожний примірник ґазети рахується великим скарбом. До таких країв належать великі простори середущої Австралії. Ґазета попадає там дуже рідко, а коли інколи скине її на якусь кольонію перелітаючий аероплян, то на ту кольонію сходяться кольоністи, як на яке свято, щоби довідатись, що діється в світі. По прочитанні ґазета мандрує від кольонії до кольонії, поки зовсім не пірветься. — Для нас цей скарб є завсігди легко доступний, то-ж шануймо його і користаймо з нього.

—o—

ДОПИСИ.

ЖУЛИН, ПОВ. СТРИЙ. **Розвязання „Луга“.** Дня 7. ц. м. розвязало стрийське староство місцеве тов-о „Луг“. Слід замітити, що „Луг“ в Жулині був одним з найзамітніших товариств у Стрийщині, ведучи культурно-освітну працю не тільки в Жулині, але й в інших селах. Минулого року староство розвязало в Жулині тов-о „Сокіл“.

По широкому світі.

ПОЛЬЩА ЗНОВ ПОЗИЧАЄ. Польський уряд веде переговори з великими американськими банками, щоби дістати 75 міліонів долярів позички. Посередничить Девей і амбасадор Зєдинених Держав у Варшаві. Позичку малиб ужити на розбудову економічного життя держави.

БОРОТЬБА З ДОРІЖНЕЮ. Італійський уряд розпочав боротьбу з доріжнею, обнизивши примусово ціни на промислові товари. Тим способом італійський промисл має улекшену конкуренцію на світових ринках. Рівночасно обнизив також платні не тільки робітникам, але й всім урядовцям від міністра до возьного, пристосовуючи зарібки до нових цін.

РЕВОЛЮЦІЯ В ЕСПАНІЇ. В еспанському місті Хака збунтувалася військова залога в числі 200 вояків, до яких прилучилося також цивільне населення. Проти повстанців вирушив з міста Гуеска відділ війська під проводом місцевого ґубернатора, але повстанці розбили його а ґубернатора взяли до неволі. Тоді проти повстанців вирушив з Мадриту один полк війська а крім того заалярмовано залоги в північній Еспанії. Одночасно еспанський уряд оголосив, що повстання в Хаці буде в найблищому часі втихомарене та що викликало його кількох військових, що вже раз були карані за революційну змову. Тимчасом між повстанцями і державними військами прийшло до бою, що скінчився для повстанців нещасливо. Кількох офіцирів, взятих до неволі, кричали: хай живе революція! Будуть поставлені перед военний суд. Серед цивільних повстанців були також студенти і професори із Сараґоси та Мадриту. У звязку з тими подіями в Сараґосі вибух загальний страйк.

В місті Сан Себастіян повстанці вдерлись до будинку ґубернатора, вбили двох поліціянтів і знищили цілу обстановку. Поліція розігнала повстанців, а кількох з них убито. Телефонічна сполука перервана, бо повстанці понищили апарати в цілім місті.

На основі останніх вістей уряд здавив революцію. Орґанізаторів революції, капітанів Ґаляса і Салінаса розстріляно в Мадриті. Розстріляно також багато повстанців.

—o—

Ріжні вісти.

В китайському місті Ганков страчено 8 комуністів, вмішаних в заговір проти президента Чан-Кай-Шека.

Бразилійський уряд приготовляє декрет, що припинює іміґрацію до Бразилії для охорони інтересів своїх горожан.

Китайські розбишаки зловили 25 християнських місіонарів і грозять, що як не дістануть викупу, всіх розстріляють.

Новий президент Бразилії підписав смертний присуд на 50 революціонерів за те, що приготовляли переворот проти нової влади.

Більшовицька влада вислала помилуваних інжинірів на примусові роботи в Уральських горах.

—o—

Протиалькогольний рух.

В лемківському селі **Ждині** пов. Горинці є на 491 мешканців аж три шинки явні та чотири потайні. Місцева молодь зрозуміла, що не крізь коршму веде шлях до відродження й добробуту, але через тверезість і рішила перевести протиалькогольний плєбісцит, який відбувся дня 14. вересня ц. р. Голосувало 156 громадян і всі заявилися проти коршми. Влада переводила опісля дуже точні доходження, чи плєбісцит відбувався згідно з приписами, і врешті повідомила шинкарів, що з днем 31. грудня ц. р. продаж алькогольних напоїв у цьому селі мусить бути припинена.

В Добротворі пов. Камінка Стр. відбувся протиалькогольний плєбісцит 12. жовтня ц. р. Повітовий шкільний інспектор позволив ужити до цього шкільної салі. На 330 голосуючих 230 осіб голосувало за скасуванням коршем. Побіду рішили жінки.

В **Ожидові** пов. Золочів відбувся 12. жовтня ц. р. протикоршемний плєбісцит. Голосувало 507 громадян, з того 446 за викиненням коршми зі села. В обороні коршми заявилося 61 осіб, розуміється, за намовою коршмарів, але це їм не помогло. Про вислід голосування повідомлено у свій час староство та скарбову дирекцію.

В **Токах** пов. Збараж голосувало 14. вересня ц. р. 414 громадян проти коршми. За коршмою було дуже мало. На жаль голосування не було строго формальне, бо зачалося в полудне замісць від 9. год. рано. Тою формальністю покористувалося староство й уневажнило голосування, хоч тільки найвищий суд у Варшаві має право уневажнити протикоршемний плєбісцит.

НОВИНКИ.

— Делегація українських учителів. До Варшави виїхала делегація українських учителів із замкнених гімназій в Рогатині та Дрогобичі. Делегація була в департаменті для середнього шкільництва.

— Ручний баґаж на зелізницях. Залізнича влада оголосила, що пасажири можуть брати до особового вагону пакунки тільки до 20 кг. ваги. Тяжші пакунки треба віддати до окремого товарового вагону.

— Як підписувати почтові рецепіси. Львівська дирекція почт рішила, що почтові посвідки відбору (рецепіси) вільно адресатови підписувати по українськи. Це рішення запало наслідком скарги на почтарку в Милятині Новім, що не хотіла видати посилок, тому що адресат підписався на рецепісі по українськи.

— Затонуло 8 хлопців. У Вечисках коло Кракова 10 хлопців совгалося на леду, що замерз на ямах від цементу. Лід заломився і всі впали у воду. Вратовано лише двох хлопців.

— Засуд сельробів. В Замостю скінчився процес проти 6 членів сельроб-лівиці з грубешівського повіту за протидержавну роботу. Обвинувачених Возняка, Проця і ще одного засудили на 6 літ, а трьох інших на 4 роки вязниці.

— Бомба в селі. Під хату Г. Барткова в Бовшеві пов. Рогатин підложив хтось в ночи бомбу. Коло півночи бомба вибухла і знищила часть дому. Ніхто з людей не ранений.

— Окрадають церкви. В Іванкові пов. Борщів вломилися злодії до церкви й вкрали зі скарбони кількасот золотих. — В церкві на Ланах коло Стрия вкрали золоті чаші, монстранцію і фляшку вина.

— Обікрали нотаря. До канцелярії нотаря Жигм. Стронського в Рожнітові пов. Долина вломилися злодії й забрали касетку з векслями вартости понад 10 тисяч зл. і кілька завіщань.

— Каси в роботі. На товаровім двірци в Станиславові злодії розбили залізну касу і вкрали 1.990 зол. Каса була обезпечена.

— Пригода літака. На полях коло села Поточиска пов. Городенка осів з причини мраки і сніговиці пасажирський літак, що летів з Варшави до Букарешту. В часі осідання зломилося одно крило. З пасажирів не потерпів ніхто.

— Мати і донька засуджені на смерть. Перемиський суд присяжних розбирав справу вбивства Йосифа Шаля, господаря з Княжич пов. Перемишль. Слідство викрило, що Шаля вбили сокирою в стодолі жінка Тереса і донька Стефанія з Шалів Гамада. Обі жінки засудили на шибеницю.

— Затонув корабель. Підчас великої бурі на озері Тунк-тін затонув китайський корабель разом з 300 пасажирами. Уратувалось тільки пять осіб.

— Смертні присуди. Суд присяжних у Чортkові засудив на кару смерти Анну Краєвську з Івана Пустого за те, що отруїла свою 3-дневну дитину. В Перемишли засуджено на кару смерти Марію Щепанську, селянку в Журавиці, що вбила тому 10 літ свого 19-літного сина. Президент Мосціцкі зменшив їй кару на 15 літ.

— Пора мати розум. По наших селах пють щораз менше горівки, одні як люди розумні, інші тому, що горівка за дорога. Але є ще сторони, де люди старим звичаєм не можуть жити без горівки і фабрикують її з денатурату (спіритуту до палення), хоч це страшенна отруя. Кілько то людей переплатило злощасне лакімство на горівку своїм життям, а проте множаться все нові випадки затроєння. В селі Соснівци коло Кремянця пили на забаві у одного господаря горівку, зроблену з денатурату, приправлену медом. Забава скінчилася тим, що господар і чотирьох гостей померло. Подібне сталося в Залісі тогож повіту, де на обіді в господаря Мих. Бабяка гості пили денатурований спіритус, заправлений вишневим соком. Господар помер, а два гості вмирають.

— Вужі в кіні. В однім берлінськім кіні давали фільм „На заході без змін“, що виставляє в некориснім світлі німецьку армію в часі світової війни. В часі вистави одна пані почула, що щось лоскоче її ногу. Сягнула рукою і крикнула налякана: „Гадюка! гадюка!“ В салі настав переполох і всі кинулися до дверей. Тимчасом перешукали підлогу і під кріслами найшли ще три інші гадюки, які однак показалися звичайними нешкідливими вужами. Пустили їх до салі німецькі націоналісти (гітлерівці), щоби запротестувати проти фільму.

— Таємниче вбивство. На господаря Івана Гаврилюка коло Сокаля стрілив хтось, коли він на власнім городі наставляв сильця на заяці. Гаврилюк, поцілений кількома кулями в голову, згинув на місци.

— Смерть його не береться. В Естонії є закон, що людина засуджена на смерть має право вибирати, чи хоче вмерти на шибениці, чи від кулі, чи від отруї. В місті Ревелі мали недавно виконати смертний присуд на особі російського еміґранта Сергія Василенка, засудженого за вбивство. Василенко вибрав собі смерть від отруї. Йому дали таку скількість отруї, що вбиває людину звичайно в кількох хвилинах. Однак Василенко був собі козарлюга. Заживши отрую, він трохи постогнав, потримався за живіт, потім ліг спати, а рано встав здоровий як дуб, тільки дуже голодний. Тепер суд має клопіт: закон каже, що за одну провину можна карати тільки один раз і тому нема ніякого права давати Василенкови другий раз отрую. Здається, що його пустять на волю.

— Човен з трупами. На ріці Німан, що випливає в Рад. Союзі і через Польщу та Литву впадає до Балтійського моря, рибаки виловили більшовицький військовий човен, в якому було трьох застрілених червоноармійців і дві замордовані цівільні особи. Човен разом з трупами рибаки затопили.

— Злочинна любов. В селі Жизномирі пов. Станиславів жила 25-літна Юлія Іванців, замужна за Томою, що перебував переважно в арешті, бо любив красти. Тому зненавиділа його і навязала любовні зносини з 22-літним парубком Ол. Кривеньком. Коли в травні ц. р. Тома вернув з арешту, Юлія з Кривеньком рішили спрятати його зі світа. В ночи Кривенько прийшов до хати і пробив баґнетом сплячого Тому на смерть. Опісля винесли обоє трупа в поле, де його рознесли собаки, а кости й одіж надибали женці. Юлію і Кривенька арештовано а минулого тижня вони станули перед трибуналом присяжних суддів в Станиславові. Обоїх засуджено на кару смерти через повішення.

—o—

Найдороще місто на світі.

Найдорощим містом на світі є теперішня Москва. Однак там не можна видати дуже багато грошей. Щось купити в Москві — це не належить до приемности. При покупках треба бути приготованим на довге вичікування в черзі або на погану обслугу в крамниці. Там нема того, що американці або анґлійці звуть „шопінґ“ — цебто ходження від одної крамниці до другої, лиш на те, щоби так собі поглянути, може на що прийде охота купити. В Москві такий шопінґ виглядає в той спосіб, що прохожий стає в чергу без потреби, щоби щось нового почути або побачити і переходить з одної до другої черги, шукаючи все чогось цікавішого.

Крамниці замикаються в Москві аж в 11-ій год. в ночі. Працюючий нарід, що днями сидить у фабриці, полагоджує свої покупки з картками в ночі. Масло, яйця і молоко продають лише для дітей. Горілку можна купити лише ранком. Коли хтось має охоту випити чарочку по обіді, то мусить за неї заплатити солону суму, коли не залишив собі трошки ранішної. За великі гроші можна дістати монопольну водку все і всюди.

Хто не дістає карток на споживчі продукти, тому зле живеться. Подорожні ще можуть все дістати в готелях, але за великі ціни. Всі, що не працюють і не є комуністами, цебто так званий антипролетарський елемент, мусять полагоджувати свої покупки на базарі. Там можна все дуже легко продати, але дуже тяжко купити. Взагалі в цілій Москві відчувається голод на товари і тому там можна всьо продати, що лиш хто має на продаж.

Всі московські крамниці не мають ніяких прикрас. Всюди видно лише імена, що повстали зі скорочувань ріжних назв. Всюди продаються одні і ті самі безвартісні річи. Всюди панують державні трести. Московський державний купець є бюрократом в повному значінню того слова. На запити він ніколи не відповідає і пояснень ніяких не дає. Він знає лише того, що чекає в черзі. Поза чергою не існує в нього нічого.

Всю торговлю має в руках держава і вона продає все, що лиш може сама дістати. Мешканці Москви тепер стали не дуже вибагливі. Крісло на трьох ногах їм вистарчає. Москва тепер живе під враженням пятирічного господарського пляну. Після закінчення раціоналізації великий товаровий дім буде обслуговувати один чоловік зовсім просто: кожному покупцеві буде казати в дверях, що того товару, якого треба, нема в крамниці. У культурному світі навіть найдорощі міста виглядають трохи інакше.

—o—

Нові книжки і видання.

КНИГА ЗНАННЯ. Українська Загальна Енциклопедія, 6-ий зшиток за листопад ц. р. Ціле видання буде мати три великі томи, подаючи відомости зі всіх ділянок знання з численними ілюстраціями, мапами і табелями. Половина тому буде посвячена відомостям про Україну. Всякі інформації дає: Канцелярія „Рідної Школи“, Львів, Ринок ч. 10.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, український популярно-науковий журнал. Грудень, ч. 3. Рік IV. 1930. Видає Т-во „Просвіта“.

СВІТ ДИТИНИ, журнал для дітей. Грудень 1930. Ч. 12.

ВІДРОДЖЕННЯ, орган протиалькогольного тов-а „Відродження“, ч. 10—12. Львів, вул. Гродзіцких ч. 4.

НОВІ ШЛЯХИ, літературно-науковий, мистецький і громадський журнал, ч. 12 за грудень. Львів, вул. Домагаличів 2/І.

—o—

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 25·75—26·25, двірська 24—24·50, жито 18·50—10·50, ячмінь 17·25—17·75, овес 20—20·50, кукурудза 23—24, гречка 25—26, сіно солодке прасоване 9—10.

ГРОШІ: Доляр ам. 8·89, чеська корона 0·26, шилінґ 1·25, німецька марка 2·12, лев 6·05, ф. штерлінґів 43·35.

НАБІЛ: „Маслосоюз“ платив кооперативам 15. ц. м. масло експортове солене 1·10, молоко 0·29, сметана 1·50, копа яєць 11·20.

ОГОЛОШЕННЯ.

КОМУНІКАТ

в справі прилюдної збірки „Дару Просвіті“ на терені львівського воєвідства.

Львівське Воєвідство рішенням з дати 3-го грудня 1930 р. до ч. 195/квест. зізволило на переведення прилюдної збірки „Дару Просвіти“:

1) у Львові дня 7-го січня (перший день Різдвяних Свят) до замкнених пушок при церквах і українських культурних установах;

2) у всіх інших містах, місточках і громадах, де існують філії, або читальні „Просвіти“, на терені цілого Воєвідства в днях від 7-го січня до 12-го січня включно 1931 року, на збіркові листи завідимовані дотичним староством.

Досвід з попередніх років каже надіятися, що Воєвідства в Тернополи і в Станиславові дадуть таке саме зізволення на переведення збірки. Відпис зізволення львівського Воєвідства вишлемо усім філіям на терені тогож Воєвідства (для інших по одержанні зізволення від їх Воєвідств) разом зі збірковими листами та інструкціями для збірщиків, щоби по одержанні збіркового матеріялу можна було приступити негайно до акції. Збірщики повинні мати „особистий довуд“, або військову книжочку, а на випадок браку таких наліпити фотоґрафічну знимку даного збірщика на збірковій листі.

Часу до підготовлення збіркової акції доволі. Тому при солідному допильнуванні з боку громадянства збіркова акція повинна закінчитися бажаним добрим вислідом.

Головний Виділ Товариства „Просвіта“.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.